

Frygten for ulve:

En oversigt over ulveangreb på mennesker

J.D.C. Linnell, J. Løe, H. Okarma, J.C Blancos, Z. Andersone, H. Valdmann, L. Balèiauskas, C. Promberger, S. Brainerd, P. Wabakken, I. Kojola, R. Andersen, O. Liberg, H. Sand, E.J. Solberg, H.C. Pedersen, L. Boitani & U. Breitenmoser

Resumé fra rapporten "The fear of wolves: A review of wolf attacks on humans"

NINA Norsk Institutt for Naturforskning, 2002.

Dansk oversættelse cand.mag. Lise Rasmussen og cand.scient. Mogens Trolle.

Med kommentarer af zoolog Mogens Trolle (MT), Statens Naturhistoriske Museum.

Fordi rovdyr kræver så store arealer, kan de ikke bevares udelukkende indenfor beskyttede områder. Derfor må bevarelsen af dem ske i landskaber, der bruges til mange formål, og hvor konflikter med mennesker opstår. Disse konflikter er forskellige af natur og består bl.a. af tab af husdyr og konkurrence om vilde hovdyr. Men en af de mest alvorlige er frygten for at blive såret eller dræbt af et stort rovdyr. Drab på mennesker af tigre, løver, leoparder, pumaer og bjørne (brun bjørn, sortbjørn, isbjørn og læbebjørn) forekommer regelmæssigt med hundredvis af årlige dødsfald på verdensplan til følge. Selvom det stadig er kontroversielt, hvor stor en fare ulven rent faktisk udgør for mennesket, fortæller mange mennesker, der lever i ulveområder, at de er bange for ulve. Denne rapport undersøger de data, der findes om ulveangreb igennem de seneste århundreder verden over.

For at finde data om ulveangreb har vi undersøgt den biologiske, medicinske, veterinære og historiske litteratur og benyttet os af et bredt kontaktnetværk af mennesker, der har arbejdet med ulve verden over, for at forsøge at finde frem til ikke-offentliggjorte tilfælde fra nyere tid. Hvad angår de historiske tilfælde, har vi kun brugt episoder, hvor der findes en form for samtidig skriftlig dokumentation og dermed udelukket tilfælde, der kun findes mundtlige beretninger om. Vi har kun inkluderet tilfælde, hvor der har været kontakt, legemsbeskadigelse eller død som resultat af et møde mellem ulv og menneske. Informationer om ulveangreb på mennesker er meget fragmenterede af natur og af meget svingende kvalitet. Som resultat heraf har det været umuligt at give en komplet oversigt over antallet af mennesker dræbt af ulve i en given periode. I stedet har vi sammensat en række *case studies*, typiske eksempler, som vi har fundet troværdige, fra forskellige dele af Nordamerika og Eurasien. Pga. dataenes beskaffenhed bør mange optegnelser analyseres med forsigtighed. Vi har ledt efter overordnede mønstre forbundet med ulveangreb på mennesker. Fra de indsamlede data lader der ikke til at være tvivl om, at ulve i sjældne tilfælde har angrebet og dræbt mennesker. Vi har identificeret tre typer ulveangreb, (1) angreb af ulve med rabies (hundegalskab), (2) predatoriske angreb, hvor ulve lader til at have betragtet mennesker som bytte, og (3) forsvarsangreb,

hvor en ulv har bidt en person, der har trængt den op i en krog eller provokeret den.

Hovedparten af angrebene drejer sig om ulve med rabies. Selvom ulven ikke er reservoir for rabies, kan den blive smittet med sygdommen fra andre arter (MT kommentar: I Europa er specielt ræve hovedreservoir for smitte). Det ser ud til, at ulven udvikler en særlig alvorlig "galskab" ved sygdommens udbrud og kan bide et stort antal mennesker (over 30) i et enkelt angreb. Vi har fundet registreringer fra Italien, Frankrig, Finland, Tyskland, Polen, Slovakiet, Spanien, de baltiske lande, Rusland, Iran, Kasakhstan, Afghanistan, Kina, Indien og Nordamerika. Det nyeste tilfælde er fra Litauen i 2001. Indtil udviklingen af behandling, der kunne bruges efter bid (oprindeligt udviklet af Pasteur i 1890'erne og forbedret i 1950'erne) havde bid af ulve med rabies næsten altid dødelig udgang. På nuværende tidspunkt er behandlingen så god, at størstedelen af ofrene overlever. Men angreb fra ulve med rabies kan være så alvorlige, at nogle ofre dræbes på stedet eller bliver bidt i hovedet, så behandlingen ikke kan nå at virke, før sygdommen udvikler sig. Eftersom forekomsten af rabies er blevet kraftigt reduceret både hos tamhunde og vilde dyr i hele Vesteuropa og Nordamerika, er antallet af angreb af ulve med rabies dalet. I Mellemøsten og Asien forekommer der stadig angreb hvert år. (MT kommentar: Rabies blev i Tyskland udryddet hos landlevende rovdyr i 2008. Rabies er ikke set hos mennesker i Danmark siden 1800-tallet. Ifølge dansk lovgivning skal rabiesangrebne dyr aflives.)

De skriftlige kilder indeholder mange eksempler på, at ulve er blevet provokeret (er blevet fanget, trængt op i en krog eller har fået invaderet deres huler) uden at angribe mennesker. Dog har vi fundet et antal tilfælde, hvor ulve, der er blevet provokeret, har bidt mennesker i forsøget på at slippe væk. I de fleste tilfælde drejer det sig om hyrder, der har forsøgt at forsvare deres får og prøvet at dræbe ulve med en gren. I intet tilfælde har ulvene direkte dræbt mennesker i disse situationer.

Uprovokerede angreb af ikke-rabide ulve (ulve der ikke er smittede med hundegalskab) på mennesker er ekstremt sjældne, og langt størstedelen af ulve anser ikke

mennesket som bytte. Vi har dog fundet et antal tilfælde af predatoriske angreb. I Europa kommer det største antal registreringer fra før det tyvende århundrede i hhv. Frankrig, Estland og Norditalien, hvor historikere har søgt systematisk efter optegnelser af sådanne angreb. Det mest berømte tilfælde er fra Gevaudan-området i Frankrig, hvor historiske kilder indikerer, at over 100 mennesker blev dræbt i perioden 1764-1767. Ulvene, der var ansvarlige for drabene, menes at have været hybrider mellem vilde ulve og store fårehunde. I de tre ovennævnte regioner ser det ud til, at adskillige hundrede mennesker er blevet dræbt fra 1750-1900.

Yderligere kilder fra før det tyvende århundrede kommer fra Sverige, Finland og Norge. I Norge er der en enkelt beretning om en 6-årig pige, der blev dræbt i år 1800. Fra Sverige berettes der om 4 børn dræbt mellem 1727 og 1763, og 12 (11 børn og en kvinde) dræbt i 1820-21. Denne sidste episode (Gysinge-episoden) tillægges en enkelt ulv, der blev opdrættet i fangenskab og siden flygtede. I Finland (og det russiske Karelen) har der været et antal episoder i det 19. århundrede med dødelig udgang. De fleste af disse episoder skete i fem grupperinger: Kaukola (1831 - 8 børn og 1 kvinde dræbt), Kemio (1836 - 3 børn dræbt), Kivennapa (1839-1859 - 20 børn og 1 voksen dræbt), Tammerfors (1877 - 9 børn dræbt) og Åbo (1879-1882, mellem 22 og 35 børn dræbt).

Predatoriske angreb fra det tyvende århundrede er langt mere sjældne. Der rapporteres om 5 børn, som blev dræbt i Polen (1937) og 4 børn dræbt i Spanien (1957-1974). Der findes også kontroversielle beretninger om drab på 36 børn i Kirov-regionen i Rusland (1944--1953). Skønt disse hændelser ikke er bekræftede, gør detaljerne, der gives i beretningerne, at de forekommer troværdige. Der findes ingen dokumenterede tilfælde af, at ulve har dræbt mennesker i predatoriske angreb i Nordamerika i det 20. århundrede. Dog har der inden for de seneste 20 år været otte veldokumenterede angreb, hovedsagelig i beskyttede områder, hvor ulve, der ikke havde rabies, har såret mennesker. (MT kommentar: Andre kilder angiver et dødeligt ulveangreb på en 5-årig dreng i Canada i 1963 samt i dette århundrede dødelige angreb på hhv. en 22-årig mand i Canada i 2005 og en 32-årig kvinde i Alaska i 2010; dette skal ses i lys af en bestand i Nordamerika på 65.500-76.500 vildtlevende ulve.)

I Inden findes der skriftlige beretninger om drab på mennesker forårsaget af ulve fra det 19. århundrede og frem. Inden for de seneste 20 år er der blevet foretaget et antal videnskabelige undersøgelser i tre regioner, Uttar Pradesh, Bihar og Andhra Pradesh. I disse tre regioner har der været en række episoder, hvor mindst 273 børn menes at være blevet dræbt af ulve.

Oftene for predatoriske angreb er hovedsageligt børn og i mindre grad voksne kvinder, hvilket indikerer, at ulvene er selektive. I kontrast til dette er ofrene for angreb af ulve med rabies hovedsageligt voksne, hvilket indikerer, at ulve med rabies bider tilfældige mennesker. Angreb af ulve

med rabies sker primært om vinteren og foråret, mens predatoriske angreb mest forekommer i sensommeren.

Vi har identificeret fire faktorer forbundet med ulveangreb på mennesker.

- 1) **Rabies.** Rabies er involveret i hovedparten af ulveangreb på mennesker.
- 2) **Habituering.** Når ulve mister deres frygt for mennesker, for eksempel i visse beskyttede områder, er der en øget risiko for, at der forekommer angreb på mennesker.
- 3) **Provokation.** Dette inkluderer situationer, hvor man forsøger at dræbe en ulv i en fælde eller en, der er trængt op i en krog, eller hvis man trænger ind i en ulvehule med hvalpe.
- 4) **Kraftigt modificerede levesteder.** Hovedantallet af predatoriske angreb (Europa før det 20. århundrede og vor tids Indien) er forekommet i meget kunstige omgivelser, hvor visse omstændigheder har gjort sig gældende. Herunder: meget få eller ingen naturlige byttedyr, stort indtag af affald eller husdyr som føde for ulven, børn der ofte er uden opsyn eller bruges som hyrder, fattigdom i den menneskelige befolkning, og begrænset tilgang til våben blandt mennesker, så ulvene måske ikke er særligt sky. Vi tror ikke, at der var så lidt bytte, at ulvene var nødt til at æde børn, men blot at ulvens rolle i naturen i disse tilfælde bringer den i meget tæt kontakt med mennesker, så scenen er sat for at de sjældne tilfælde af predation kan forekomme. Når den enkelte ulv bliver menneskeæder, fortsætter den gerne denne opførsel, indtil den bliver fjernet. Derudover er vi af den overbevisning, at den intensive forfølgelse af ulve i de seneste par århundreder formodentlig har selekteret imod ulve, der var aggressive eller usky over for mennesker. (MT kommentar: Pointen er, at de ulve, der er mindst sky over for mennesker, har størst sandsynlighed for at blive skudt, og ved at dræbe de mindre sky ulve fremavler man i praksis de mere sky ulve. Deres skyhed vil genetisk og indlæringsmæssigt videregives til deres unger.)

Som konklusion mener vi, at der er gode beviser for, at mennesker er blevet dræbt af både raske ulve og ulve med rabies igennem de seneste århundreder. Forekomsten af angreb ser ud til at være faldet dramatisk igennem det 20. århundrede. Et rimeligt resumé af vores undersøgelser ville være, at *"i de ekstremt sjældne tilfælde, hvor mennesker er blevet dræbt af ulve, er de fleste angreb foretaget af ulve med rabies; predatoriske angreb er rettet primært mod børn; angreb i det hele taget er ualmindelige, men episodiske i natur, og mennesker er ikke en del af ulvens naturlige føde."* Når vi sammenligner hyppigheden af ulveangreb med angreb fra andre store rovdyr eller vilde dyr i almindelighed, fremgår det tydeligt, at ulven er blandt de mindst farlige arter i forhold til dens størrelse og potentielle farlighed.

Risikoen for ulveangreb i Europa/Skandinavien (og også Nordamerika) i dag fremstår som meget lav, eftersom

nyere tilfælde er sjældne trods stigende antal ulve. På nuværende tidspunkt regner man med, at der er 10.000-20.000 ulve i Europa, 40.000 i Rusland og 60.000 i Nordamerika. Selv med dette antal ulve har vi kun fundet bevis for, at 4 mennesker er blevet dræbt i Europa, 4 i Rusland og ingen i Nordamerika af ulve, der ikke havde rabies inden for de sidste 50 år. Det tilsvarende tal for ulve med rabies er 5. Det er tydeligt, at risikoen for ulveangreb under de nuværende omstændigheder er meget, meget lav i hele Europa og Nordamerika. Dette lave antal skyldes formodentlig det faktum, at de faktorer, der oftest forbindes med ulveangreb, ikke længere er almindelige.

Selv om risikoen for angreb er meget lav, har vi udarbejdet en række anbefalinger for forvaltning af ulven, som kan hjælpe med at reducere den faktiske risiko for ulveangreb endnu mere. (1) **Hold ulve vilde.** Enhver ulv, der lader til at miste frygten for mennesket eller opføre sig aggressivt, bør fjernes fra bestanden. Nøje reguleret jagt kan være nyttig til at vedligeholde ulvens skyhed i visse situationer og vil i tilgift give en følelse af lokal

indflydelse og kontrol over ulvesituationen. (2) **Byttedyr.** I det meste af nutidens Europa kan bestanden af byttedyr for ulven betegnes som meget god. Det vil være vigtigt, at vildtforvaltere sikrer, at det forbliver sådan, selv når de i forvaltningsplanen må tage højde for det antal vildt, ulvene nedlægger. (3) **Handlingsplaner.** Myndigheder, der beskæftiger sig med vildtforvaltning, bør etablere handlingsplaner for ulve, der opfører sig aggressivt eller mister deres naturlige skyhed. (4) **Rabies.** Store dele af Vesteuropa er i øjeblikket rabiesfrie, og risikoen for, at sygdommen forekommer, fremstår som meget lille. I andre områder arbejder man på at kontrollere sygdommen. Yderligere reduktion i forekomsten af rabies hos tamhunde og vildt vil mindske risikoen for angreb af ulve med rabies. (MT kommentar: Som nævnt blev rabies hos rovdyr udryddet i Tyskland i 2008. I EU har man haft stor succes med at bruge en såkaldt bait-vaccine. Vaccinen indstøbes i kødfodertabletter til udlægning i skovarealer, hvor dyrene, som regel rævene, der er hovedreservoir for rabies blandt rovdyr i Europa, indtager dem og derved bliver vaccineret oralt.)